

спеціальних знань та умінь.

Висновки. Таким чином, класифікація рівнів з їх критеріями буде використана нами при проведенні діагностичних заходів стосовно формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в авіаційній галузі у ході формувального експерименту.

Використана література :

1. Большой энциклопедический словарь : [текст] / под ред. В. Н. Ярцева. – 2-е издание. – М. : Большая российская энциклопедия, 1998. – 685 с.
2. Волеваха І. Б. Формування готовності майбутніх практичних психологів до забезпечення конкурентноздатності організації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07 “Педагогічна та вікова психологія” / І. Б. Волеваха. – Київ, 2010. – 25 с.
3. Галімов А. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до виховної роботи з особовим складом : монографія / А. В. Галімов. – Хмельницький : Вид-во Нац. академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького, 2004. – 376 с.

КОВАЛЬКОВА Т. О. *Диагностический инструментарий относительно проверки эффективности подготовки будущих психологов к профессиональной деятельности в авиационной отрасли.*

В статье обосновываются критерии, показатели и уровни сформированности готовности будущих психологов к профессиональной деятельности в авиационной отрасли.

Ключевые слова: авиационная отрасль, готовность, эмоциональная сфера, знания, мотивация, профессиональная деятельность психолога, структура готовности, умения, формирование, ценностные ориентации.

KOVALKOVA T. O. *Diagnostic set of instruments for the verification of efficiency of future psychologists' preparation for professional activity in aviation industry.*

In the article criteria, indexes and levels of formation of future psychologists' readiness for professional activity in aviation industry are grounded.

Keywords: aviation industry, readiness, emotional sphere, knowledge, motivation, professional activity of a psychologist, structure of readiness, ability, formation, valued orientations.

Колток Л. Б.
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ БЕРЕЖЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ ЯК ПЕРШООСНОВА ВИВЧЕННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Стаття присвячена проблемі формування екологічної культури та природоохоронної діяльності молодшого школяра під час вивчення курсу природознавства у початкових класах, процесу формування емоційної сфери, розвитку естетичного почуття та любові до природи. Оскільки це і є основою екологічного виховання молодших школярів.

Ключові слова: екологія, екологічна освіта, екологічна культура, екологічне виховання, природоохоронна діяльність.

До найактуальніших проблем сьогодення, що торкаються кожного жителя планети й від яких залежить майбутнє людства, слід віднести проблеми екологічні. Аналіз екологічної ситуації на нашій планеті свідчить про те, що нинішня криза охопила сфери мислення людини, її екологічну свідомість і практичну діяльність. Глобальне знищення природи – це лише побічний результат згубної діяльності суспільства. Стратегічною метою освіти має стати екологічне мислення, основу якого складають наукові знання, екологічна культура й етика. Тема екологічної свідомості має ототожнюватися зі світовими життєвими цінностями.

Сучасна екологічна освіта має бути спрямована в майбутнє, спиратися на ідеї гармонії природи та людини, стійкого розвитку біосфери, сприяти подоланню наявних у суспільстві стереотипів шляхом формування духовної, моральної, екологічно освіченої особистості та створення умов для її розвитку і, врешті-решт, стати чинником соціальної стабільності суспільства. Лише система внутрішніх відносин стає основою особистості і виникає лише у світі культури. Екологічне виховання – це екологія особистості, свідомості, душі, культури. Саме екологічна освіта дає змогу розкрити дитині значення природи як частини культури, як універсальної цінності, оскільки допомагає виявити ціннісне ставлення до власної домівки, до планети на ймення Земля взагалі і до найближчого довкілля. Формувати екологічну культуру особистості означає виховувати таке ставлення до природи, що перетворює знання морально-етичних норм і правил на внутрішнє надбання людини, робить її регулятором її поведінки. Отже, не бездушне нашпиговування дітей екологічними знаннями, а формування емоційної сфери, розвиток естетичного почуття та любов до природи – основа екологічного виховання молодших школярів.

Початкова школа, спираючись на досягнення дошкільного віку, підхоплює, зміцнює, розвиває накопичене до школи і на цьому ґрунті формує новоутворення молодшого шкільного віку. Доцільно зіставити вихідні позиції, окреслені в Базовому компоненті дошкільної освіти і в Державних стандартах початкової освіти, на предмет єдності методологічних засад. Зокрема в Державних стандартах прямо сказано, що початкова школа має продовжити лінію дошкільного розвитку, закріпити й розвинути в умовах шкільного виховання надбання дошкільного дитинства.

Як же зробити, щоб людина змалечку не тільки оволоділа певними знаннями й уміннями, а й виросла чуйною, активною, коли йдеться про захист природи, поліпшення навколишнього середовища?

Проблема виховання дітей засобами природи та питання охорони навколишнього середовища хвилювали педагогів усіх часів.

Видатний чеський педагог Ян Амос Коменський вважав, що вже з раннього дитинства слід давати потрібні знання про природу, які є такими ж важливими для їхнього розумового розвитку, як знання мови й математики. Він говорив, що пізнання природи починається з реальних явищ і предметів.

Навчання треба починати не з словесного тлумачення, а з предметного спостереження.

Цікаві погляди були висловлені видатним французьким мислителем Жан Жаком Руссо. Він був прихильником природного виховання, тобто такого, яке б відповідало особливостям дітей і було близьким до природи. Важливого значення надавав здійсненню розумового розвитку під час ознайомлення з природою, особливо таких якостей, як увага і допитливість.

К. Д. Ушинський зробив великий внесок у розробку питання про використання природи в початковому навчанні і вихованні. Педагог вважав неможливим здійснення початкового навчання без природи. Природа, за його словами, є одним з наймогутніших агентів у вихованні дитини.

Видатний український педагог В. О. Сухомлинський залишив цікаву спадщину в галузі екологічного виховання.

Для організації виховного потенціалу природного оточення педагог організував "школу під голубим небом".

Особливу роль Василь Олександрович відводив природі, спілкуванню з нею як фактору розумового розвитку. В книзі "Серце віддаю дітям" він писав, що прагнув до того, щоб перш ніж відкрити книгу, прочитати по складах перше в житті слово, діти повинні прочитати сторінки найкращої в світі

Суспільний досвід показує: якщо дітей виховують чутливими до краси, збагачують враженнями, захоплюють художньою діяльністю, тоді їхні соціальні якості розвиваються позитивно. Естетичне сприймання природного середовища можна формувати у дітей дошкільного віку двома шляхами: забезпечувати емоційно-чуттєвий контакт з його об'єктами, проводячи спеціальні спостереження-милування, а також створенням художнього пізнання природи на заняттях музики, зображувальної діяльності, літературного читання, в іграх та художній праці. Навчити дитину споглядати навколишню красу й відчувати її – нелегке завдання. Вихователів необхідно серйозно готуватися до цього. Тут перевіряється найголовніша функція – виховна, оскільки вплив на естетичну свідомість дитини потребує зваженого добору "інструментів дотику" до її особистості.

Пам'ятаючи про те, що діти найкраще засвоюють навчання у процесі конкретної діяльності, завжди треба шукати цікаві форми подання знань, добирати запитання поцінувального характеру, обмірковувати творчі завдання, віднаходити відповідний художній матеріал для активізації емоційно-образної уяви дошкільнят – вірші, казки, загадки, пісні, прислів'я, приказки, скоромовки.

Закладені основи екологічної культури в молодшому шкільному віці стають своєрідним мотивом, стимулом та умовою формування стійкого інтересу до природи, допомагають побачити результати реального внеску у її збереження завдяки оволодінню правилами і нормами взаємин з нею. Відповідно **мета статті** – розкрити поняття "екологічна культура",

підходи до його розгляду, проаналізувати природоохоронну діяльність молодшого школяра під час вивчення курсу природознавства у початкових класах, а також довести, що формування бережливого ставлення до природи – це першооснова вивчення природознавства у початкових класах.

Екологічна освіта повинна бути безперервною. Розпочате екологічне виховання в молодшому шкільному віці поглиблюється і конкретизується під час шкільного навчання. Відповідальна роль у формуванні екологічної культури школяра належить початковій школі, яка є однією з перших ланок становлення людини-громадянина.

У школі природоохоронна освіта учнів здійснюється в різних напрямках: на уроках, заняттях гуртків, під час проведення екскурсій, у процесі суспільно-корисної праці, науково-дослідницької роботи.

Головними завданнями екологічної освіти сучасної початкової школи є:

- засвоєння наукових знань про взаємозв'язок природи, суспільства і людської діяльності;
- розуміння багатогранної цінності природи для суспільства в цілому і кожної людини зокрема;
- оволодіння нормами правильної поведінки в природному середовищі;
- розвиток потреби спілкування з природою;
- активізація діяльності щодо охорони й поліпшення навколишнього середовища.

У школі екологічні знання в системі необхідно розкривати під час вивчення переважної більшості навчальних предметів. Усі види суспільно-корисної праці повинні мати екологічну спрямованість. Природоохоронна робота мусить відповідати завданням гуманістичного виховання, сприяти усвідомленню школярами екологічних правил і норм поведінки у природному середовищі.

Формування екологічної культури особистості – це не тільки знання морально-етичних норм і правил, а й таке ставлення, що перетворює їх у внутрішнє надбання людини, робить регулятором її поведінки.

Як часто трапляється те, що людина знає правила поведінки і водночас порушує їх. Річ у тім, що ці правила не стали її внутрішнім, особистим знанням, не увійшли в систему її внутрішніх цінностей. Тому система ціннісних відносин – ядро особистості. Вони можуть виникнути у реальному світі Культури. Людина як істота соціальна засвоює норми і правила поведінки, що прийняті у суспільстві, і як істота духовна відкриває для себе людську культуру”.

Дослідження показали, що основи екологічної культури особливо інтенсивно формуються у процесі діяльності і залежать від того, наскільки часто дитина залучається до різних її видів. Практично-дійовий компонент змісту. Природа – об'єкт трудової діяльності людини, спрямованої на її раціональне використання, покращення, відновлення, охорону.

Характер трудової діяльності людини в різні пори року. Види дитячої праці для покращення і охорони навколишнього середовища. Зміна видів діяльності за сезонами. Пропаганда ідей охорони природи серед своїх друзів і дорослих.

Широкий простір для формування екологічної культури забезпечують і такі види природничих завдань: виготовлення гербаріїв дикорослих рослин, створення місцевої Червоної книги – книги тривоги, оформлення краєзнавчого куточка, зарекомендувала себе участь дітей у роботі учнівських організацій “Зелений патруль”, “Голубий патруль”, організація екологічних суботників, місячник охорони навколишнього середовища, участь в операціях “Джерельце”, “Мурашник”, “Зелена аптека”, “Первоцвіт”, виставка дитячих малюнків з природоохоронної тематики”.

Методист М. Омельченко наголошує: “...У становленні екологічної культури учнів особливе місце займає саме ігрова діяльність. Вона формує досвід сприйняття екологічно правильних рішень, засвоєння моральних норм і правил поведінки в природі, сприяє створенню зв'язку між навчанням і застосуванням знань на практиці”. Методист вважає, що педагогічно правильно організована ігрова діяльність дає змогу досягти певного самовираження у дітей активності і свободи дій, що розумно поєднується з вимогами взаємної поваги, пізнанням навколишнього середовища, відчуттям краси природи та її гармонії, розвитком почуття любові й турботливого ставлення до її обов'язків.

Для розвитку творчих здібностей дітей використовують дидактичні ігри, особливістю яких є приховання пізнавальних задач. У грі навчання відбувається саме собою. Захоплюють дітей ігри з картками, загадками про тварин і рослин, ігри-вікторини “Що в лісі росте?”, “Хто в лісі живе?”, “Квітковий годинник”, “Які дикорослі рослини і для чого може використати Робінзон у лісі?”, “Лісові орієнтири”.

Використання дидактичних ігор на заняттях, екскурсіях, інших заходах, що проводяться на природі, дає змогу розвинути знання дітей про взаємозв'язки людини з природою, про об'єкти природного оточення, які необхідно знати, щоб вміло їх використовувати і оберігати. Питання екологічної освіти розв'язують сюжетно-рольові ігри. Це ігри в лісових жителів, мандрівників. Вони дають можливість кожній дитині прийти до власного вибору взірця поведінки, найближчого до її інтересів, почуттів, переконань. В центрі цих ігор повинні бути взаємовідносини людей, їхнє гуманне, турботливе ставлення до природного середовища.

Дітям подобається виконувати ролі тварин, рослин та інших мешканців природних співтовариств, людей, які використовують і охороняють природу.

Для формування екологічної культури необхідний комплекс таких методичних засобів і прийомів, щоб вивчення природи, будь-яке спілкування з нею залишало в пам'яті дитини глибокий слід, впливало на її свідомість. Саме тому українські народні традиції шанобливого ставлення

до природи розглядаємо як важливу умову ефективного екологічного виховання молодших школярів.

У численних приказках, обрядах відображено досвід поколінь, норми поведіння з об'єктами природи. Пісні, легенди, повір'я засвідчують поетичне сприймання навколишнього світу.

Через природоохоронні традиції наступним поколінням передавались екологічні уявлення українського народу, його погляди та цінності у системі людина-природа. Через сприймання природоохоронних традицій формувались стійкі стереотипи бережливого ставлення до природи та природоохоронних якостей особистості”.

Єдність людини, природи, єдність світу забезпечив народний календар, куди були вплетені прикмети розвитку природи і суспільства в єдине ціле і який організував життя згідно з рівновагою цього цілого.

Педагог вважає, що використання прикмет у навчально-виховному процесі дає змогу дітям краще зрозуміти взаємозалежність у природі.

Прислів'я та приказки мають значний вплив на формування у дітей поглядів на природу, регулюють їхню поведінку у природному середовищі. Наприклад: “Доглядай землю плідну, як матір рідну”, “Посієш вчасно – збереш рясно”. Ряд прислів'їв показують, що природа є найважливішою цінністю життя людини: “Земля наша – мати – всіх годує”, “На чорній землі білий хліб родить”, “Хто полю годить, тому жито родить”. Особливого значення мають прислів'я і приказки, в яких йдеться про необхідність дбайливого ставлення до природи: “Горнися до природи – не матимеш пригоди”.

Високу ефективність має доцільність використання народних загадок. Загадка примушує дитину думати, аналізувати, розвивати спостережливість, мислення, фантазію.

Природоохоронну роботу доцільно проводити безперервно на всіх рівнях організації навчально-виховного процесу, з усіх предметів, базуючись на принципах нероздільного зв'язку теорії з практикою, науковості, міжпредметності та індивідуального підходу. Для підготовки вчителів з природоохоронної освіти і виховання учнів необхідно підготувати та підібрати наукові, історичні, політичні, нормативні матеріали, тісно пов'язані з проблемами екології в цілому і, зокрема, в нашій державі і рідному краї. Роботу вчителів слід спрямувати на з'ясування наукових основ охорони навколишнього середовища, роз'яснення ролі наукових знань як продуктивної сили суспільства, стимулювання навчальної діяльності учнів, на формування в них переконання, що прогрес суспільства в цілому неможливий без екологічної свідомості кожної людини на Землі.

Використана література:

1. Бурлака Я. І., Вихрущ В. О. Про форми організації навчальної діяльності школярів / Я. І. Бурлака, В. О. Вихрущ // Рад. школа. – 1984. – № 5. – С. 39-44.
2. Екологічне виховання в початковій школі / упоряд. : І. Васильченко, О. Кондратюк. – К., 2005. – 128 с.
3. Екологічні ігри на природі // Хімія. Біологія. – грудень, 2004. – № 68, 72.
4. Колесник М. О., Грубінко В. В. Екологічне виховання учнів на засадах “глибинної екології” / М. О. Колесник, В. В. Грубінко / Методичні рекомендації для студентів педагогічних навчальних закладів та вчителів. – Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2002. – 52 с.
5. Різник Л. Народні традиції ставлення до природи як метод екологічного виховання / Л. Різник // Початкова школа. – 1998. – № 6. – С. 23-25.
6. Русак Т. М. Форми і методи екологічного виховання в школі / Т. М. Русак // Хімія. Біологія. – травень, 2003. – № 28.
7. Химинець О. Психолого-педагогічні основи екологічного виховання / О. Химинець // Початкова школа. – 1998. – № 7. – С. 31-33.
8. Цінності освіти і виховання / за ред. О. В. Сухомлинської. – К., 1997.
9. Ярошенко О. Г. Проблеми групової навчальної діяльності школярів: дидактико-методичний аспект / О. Г. Ярошенко. – К. : СТАНІЦА, 1999. – 245 с.

Колток Л. Б. Формирование бережливого отношения к природе как первооснова изучения природоведения в начальных классах.

Статья посвящена проблеме формирования экологической культуры и природоохранной деятельности младшего школьника во время изучения курса природоведения в начальных классах, процессу формирования эмоциональной сферы, развития эстетического чувства и любви к природе. Поскольку это и является основой экологического воспитания младших школьников.

Ключевые слова: экология, экологическое образование, экологическая культура, экологическое воспитание, природоохранная деятельность.

KOLTOK L. B. Forming of thrifty attitude toward nature as fundamental principle of study of natural history in initial classes.

The article is sacred to the problem of forming of ecological culture and nature protection activity of junior schoolboy during study of course of natural history in initial classes, to the process of forming of emotional sphere, development of aesthetic sense and love to nature. It is the basis of ecological education of junior schoolboys.

Keywords: ecology, ecological education, ecological culture, ecological education, nature protection activity.

Корзун В. В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТУДЕНТІВ-МУЗИКАНТІВ В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Зміни, що відбуваються в нашому суспільстві, висувають зовсім інші, ніж раніше, вимоги до підростаючого покоління, яке незабаром стане не тільки активним компонентом держави, але й ведучою силою в його подальшому розвитку. Стає очевидною необхідність принципово іншого підходу до вироблення нових технологій навчання і розвитку особистості учнів і студентів вузу.